

Nr 63.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1937 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående omorganisation av kontrollen över tillverkning av och handel med margarin m. m.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 75 av herr *von Heland* samt II: 179 av herrar *Andersson* i Dunker och *Wallén*, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att skyndsamt utredning verkställes angående omorganisation av kontrollen över tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister m. m. samt att resultatet av denna utredning förelägges riksdagen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttrande över motionerna från lantbruksstyrelsen.

Gällande bestämmelser i ämnet återfinnas i förordningen den 30 juni 1932 (nr 355) angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m. För den här föreskrivna kontrollen förordna länsstyrelserna särskilda tillsyningsmän vid margarinfabriker. Instruktion för tillsyningsmännen utfärdas av lantbruksstyrelsen. Vissa föreskrifter i avseende å utövandet av kontrollen meddelas av dels lantbruksstyrelsen och dels medicinalstyrelsen. Enligt instruktionen åligger det tillsyningsmännen att månatligen till lantbruksstyrelsen insända rapporter över utförd kontroll. Jämväl hälsovårdsnämnd, allmän åklagare m. fl. äga att utöva tillsyn å efterlevnaden av förevarande förordning. Kostnaderna för kontrollen bestridas av vederbörande tillverkare och uppgå för närvarande till cirka 50,000 kronor årligen. Emellertid stanna vissa undersökningskostnader på statsverket; de utgöra cirka 3,000 kronor om året.

Livsmedelslagstiftningssakkunniga. Den 23 oktober 1936 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning rörande en ur enhetliga synpunkter planlagd, utvidgad livsmedelslagstiftning. I uttalande till statsrådsprotokollet samma dag anförde departementschefen, bland annat, i huvudsak följande: Utredningen torde i enlighet med riksdagens i skrivelse

den 20 maj 1936 (nr 243) gjorda anhållan böra bedrivas förutsättningslöst. Utöver vad som framhållits rörande vikten av skärpt kontroll av den ambulande handeln med livsmedel erinrades om spørsmålet rörande kontroll av vitaminiserat margarin, en fråga för vilken riksdagen i skrivelse den 22 maj 1936 (nr 255) påkallat uppmärksamhet. Jämväl syntes angeläget, att vissa förhållanden beträffande mjölkhandeln toges under särskild omprövning. Riksdagen hade framhållit såsom önskvärt, att den ifrågavarande lagstiftningen icke gjordes vidlyftigare än omständigheterna oundgängligen påfordrade, att planläggningen av densamma måtte ske ur enhetliga synpunkter samt att utredningsarbetet, till undvikande av onödigt dröjsmål med lagstiftningsåtgärder i ämnet, måtte, i den mån det lämpligen läte sig göra, bedrivas i etapper. De av riksdagen sålunda uttalade önskemålen borde vid utredningsarbetet beaktas. En betydelsefull sida av det föreliggande spørsmålet utgjorde organisationen av kontrollen över livsmedelslagstiftningens efterlevnad. Ju mer detaljerade bestämmelser som meddelades, desto större anspråk måste ställas på de övervakande organen, om lagstiftningen skulle bli effektiv. Ett önskemål av synnerlig vikt vore härvid, att ökade kostnader i största möjliga utsträckning undvekes.

De sakkunniga, som under året igångsatt vissa förberedande utredningsarbeten, komma att under år 1937 avsluta dessa arbeten, uppdraga närmare riktlinjer för sin verksamhet samt i anslutning härtill påbörja utarbetandet av sina förslag.

Interpellation. Herr von Heland har den 13 januari 1937 till statsrådet och chefen för justitiedepartementet riktat följande framställning.

»Lagstiftarna hava sedan gammalt ansett sig skyldiga skydda den köpande allmänheten vid inköp av smör, så att garanti i någon mån erhålles för förväxling med margarin. I vår nuvarande margarinförordning har detta kommit till uttryck på så sätt, att margarin, som icke är avsett till förbrukning uteslutande i tillverkarens eget hushåll, icke må utlämnas från fabriken annat än i förpackning, varå på sätt särskilt är angivet i förordningen finnes anbragt ordet 'margarin'. Vidare finnes i förordningen föreskrivet, att vid försäljning i minut margarin-förpackningen skall på visst sätt vara försedd med uppgift om att förpackningen innehåller margarin. I förordningen har jämväl beaktats, att margarin icke må utbjudas eller försäljas under benämning, som giver varan sken av att hava samband med eller som eljest häntyder på lanthushållning eller mejerihantering.

Huru betydelsefulla dessa bestämmelser än äro, torde det emellertid — såsom framgår av ett nyligen avdömt, i pressen refererat, mål i Göteborg — vara otvivelaktigt, att de icke äro tillfyllest, då det gäller att i görligaste mån skydda allmänheten för en förväxling av smör med margarin. Om exempelvis en restauranginnehavare serverar margarin men samtidigt å matsedlarna anger, att smör tillhandahålles, är detta, åtminstone enligt den underrätts uppfattning, som avdömde det åberopade målet, icke straffbart enligt nuvarande svensk rätt. Då vederbörande åklagare ej fullföljde målet i högre instans, blev rättsförhållandet aldrig föremål för ett mera prejudicerande bedömande. Har emellertid domstolen i detta fall riktigt bedömt frågan, är det självfallet, att förordningen icke giver allmänheten det skydd, som den skäligen kan begära av statsmakterna. Man synes utan vidare kunna fordra, att den, som

tillhandahåller allmänheten margarin, i första hand icke får på matsedlar eller annorledes ens antyda, att den tillhandahållna varan är smör, men starka skäl synas ock tala för att vederbörande i ett dylikt fall bör hava positivt upplysningsplikt, sålunda vara skyldig att meddela, att varan utgöres av margarin.

Uppmärksammas må härutöver, att föreskriften, att margarin icke må salubjudas under benämning, som giver varan sken av att hava samband med eller eljest häntyder på lantushållning eller mejerihantering, så till vida visat sig mindre lycklig, som domstolarna troligen på grund av formuleringen 'giver varan sken av', för fällande utslag synas fordra, att häntydingen på lantushållning eller mejerihantering skall vara mycket tydligt framträdande. Viss säkerhet skulle möjligen ernås, om orden 'giver varan sken av' utbyttes mot 'kan giva varan sken av'.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet rikta följande frågor:

Anser herr statsrådet ifrågavarande rättsfall, jämfört med vad jag här i övrigt anført, tyda på, att berörda förordning icke utgör tillräcklig garanti mot förväxling av smör och margarin, och om så är fallet, ämnar herr statsrådet föreslå på grund härav erforderliga författningsändringar?»

På gjord proposition medgav första kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Denna interpellation har ännu icke besvarats.

Lantbruksstyrelsen har i sitt oförmälda yttrande i ärendet anført följande.

»Margarinförordningens bestämmelser om benämning å däri omnämnda produkter, om emballage, skyltar, fakturor etc., som användas vid varors försäljning, ävensom om margarinets sammansättning, torde vara av största betydelse, då det gäller att å lantushållningen och mejerihanteringen bereda det skydd mot illojal konkurrens, som för närvarande synes vara margarinförordningens förnämsta syfte. Med hänsyn härtill och då den nuvarande kontrollen, vilken utövas genom av länsstyrelserna utsedda tillsyningsmän, visat sig i vissa avseenden understundom vara mindre effektiv, synes anledning förefinnas, att underkasta frågan angående omorganisation av margarinkontrollen utredning i av motionärerna föreslagen riktning. Detta synes lantbruksstyrelsen så mycket mer motiverat, som styrelsen delar motionärernas uppfattning, att den hygieniska kontrollen över fabrikationen av ifrågavarande varuslag kan tillfredsställande ombesörjas av kommunala organ utan egentlig extra kostnad. Dylik kontroll torde nämligen kunna verkställas i samband med den hygieniska kontroll, som i övrigt ankommer på nämnda organ.»

Utskottet delar lantbruksstyrelsens uppfattning, att den största betydelsen av kontrollen å margarinproduktionen numera torde ligga i det skydd, den kan bereda lantushållningen och mejerihanteringen mot illojal konkurrens. Enligt vad utskottet inhämtat och lantbruksstyrelsen bekräftat, torde den nuvarande kontrollorganisationen icke kunna anses fungera på ett nöjaktigt sätt. Kontrollen genom tillsyningsmännen på skilda orter synes icke äga nödig likformighet. Det vill även förefalla, som om de nuvarande kontrollanordningarna äro onödigt omständliga och dyrbara. Enär margarinfabri-

Utskottet.

kerna i regel torde fylla rimliga krav i fråga om de hygieniska förhållandena vid varornas framställning, synas bristfälligheterna med avseende på tillsynen å efterlevnaden av förordningen i främsta rummet föreligga beträffande handeln med margarinvarorna. Själva tillverkningen och vad därmed sammanhör torde kunna tillfredsställande kontrolleras av de kommunala hälsovårdsmyndigheterna, på vilka det jämväl bör ankomma att öva uppsikt över varorna även sedan de lämnat fabrikerna. Särskilda föreskrifter och anvisningar om vad dessa myndigheter i sådant hänseende hava att iakttaga torde meddelas. Vad åter beträffar kontrollen över förpackning, märkning etc. torde övervägas, huruvida icke denna bör effektiviseras. Härvid skulle det speciella kontrollantskapet, som nu utgör en bisyssla för tillsyningsmännen, kunna bli ett verkligt tjänsteäliggande för särskilt utbildad personal med uppgift tillika att hava överinspektion jämlikt margarinförordningen i dess helhet. Huruvida den av motionärerna anvisade utvägen att sammankoppla margarin kontrollen med mejerikontrollen genom lantbruksstyrelsens mejeriinspektörer erbjuder en ändamålsenlig lösning, kan utskottet icke bedöma utan föregående närmare undersökning. Andra lösningar kunna ock ifrågasättas. Kontrollkostnaderna böra jämväl i fortsättningen åvila margarinfabrikanterna. I likhet med motionärerna och lantbruksstyrelsen finner utskottet påkallat, att en dylik utredning kommer till stånd genom livsmedelslagstiftnings-sakkunniga eller på annat sätt, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt.

Utskottet vill vidare i detta sammanhang framhålla önskvärdheten av att ytterligare garantier skapas, eventuellt genom härför erforderlig särskild lagstiftning, mot den »förväxling» av smör och margarin, som påtalats i ovan omförmälda interpellation.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 75 och II: 179 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående omorganisation av kontrollen över tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister m. m. samt vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 13 april 1937.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.